GUSTAVE FLAUBERT • **Üç Hikâye**

© 2011 İletişim Yayıncılık A.Ş., Dünya Klasikleri / 1. Basım
2011, İstanbul (1 baskı)

Trois Contes
© Önsöz 1: Aimée Israel-Pelletier, "Flaubert and the visual",
The Cambridge Companion to Flaubert, ed. Timothy Unwin,
Cambridge University Press, 2004.
© Önsöz 2: Mario Vargas Llosa, "Flaubert, our contemporary",
The Cambridge Companion to Flaubert, ed. Timothy Unwin,
Cambridge University Press, 2004.
© Sonsöz: English Showalter, Jr., "Un Coeur simple as an Ironic Reply
to Bernardin de Saint-Pierre", *The French Review*, cilt 40,
sayı 1 (Ekim 1966).

İletişim Yayınları 1641 • İletişim Klasikleri 55
ISBN-13: 978-975-05-2690-9
© 2019 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 2. Basım
1. Baskı 2019, İstanbul

Dizi Yayın Yönetmeni Murat Belge
Yayına Hazırlayan Güneş Akkor
Kapak Suat Aysu
Kapak Resmi Joseph Caraud, "Tüylü Dostlar", 1868
Uygulama Hüsnü Abbas
Düzelti Âfitap Kaya

Baskı Sena Ofset · Sertifika No. 12064
Litros Yolu, 2. Matbaacılar Sitesi, B Blok, 6. Kat, No: 4NB 7-9-11
Topkapı, 34010, İstanbul, Tel: 212.613 38 46

Cilt Güven Mücellit · Sertifika No. 11935
Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,
Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · Sertifika No. 40387
Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58
e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

GUSTAVE FLAUBERT

Üç Hikâye

Trois Contes

ÇEVİRENLER

Berna Akkıyal - Can Belge

AIMÉE ISRAEL-PELLETIER
VE MARIO VARGAS LLOSA'NIN ÖNSÖZLERİ,
ENGLISH SHOWALTER, JR.'UN SONSÖZÜYLE

iletişim

GUSTAVE FLAUBERT 12 Aralık 1821'de Anne-Justine-Caroline Fleuriot ile Hôtel-Dieu Hastanesi'nin başcerrahı Achille-Cléophas Flaubert'in ortanca çocuğu olarak Rouen'da doğdu. Hastane lojmanının yetersiz koşullarında mutsuz bir çocukluk geçirdi. Rouen Koleji'nde okuduğu yıllarda (1832-1840) edebiyata ilgi duymaya başladı ve 1834'te arkadaşı Ernest Chevalier ile birlikte *Art et Progrès* (Sanat ve İlerleme) adında bir dergi çıkarmaya başladı. Paris'te hukuk okuduğu dönemde Flaubert yoğun bir şekilde yazdı. *Bir Delinin Anıları* (1838), *Smarh* (1839) ve *Kasım* (1842) bu dönemin ürünleridir. 1836 yılında, Trouville'de, o sırada yirmi altı yaşında olan Elisa Schlésinger ile tanıştı ve hayatı boyunca –uzaktan da olsa– ona âşık kaldı. Schlésinger, Flaubert'in daha sonra kaleme alacağı *Duygusal Eğitim*'deki Marie Arnoux karakterinin de temel ilham kaynağıdır. 1844'te, Flaubert ilk sara krizini geçirdi. Babasının derslerini bırakmasında ısrar etmesi üzerine, Rouen yakınlarındaki Croisset'ye, aile evine döndü. 1845'te *Duygusal Eğitim*'in ilk taslağını bitirdi ve ailesiyle beraber çıktığı bir İtalya seyahatinde, Cenova'da görüp derinden etkilendiği bir Brueghel tablosunun verdiği ilhamla *Ermiş Antonius ve Şeytan*'ı yazmaya başladı. 1846'da birkaç hafta arayla babası ve kızkardeşini kaybetti ve yeğeninin bakımını üstlendi. Babasından kalan yüklü miras sayesinde tüm zamanını yazı yazarak geçirmeye karar verdi. Aynı yıl, on yıl süresince çalkantılı bir ilişki yaşayacağı Louise Colet ile tanıştı. Flaubert daha sonra Maxime du Camp ile birlikte yaklaşık iki senelik bir Yakın Doğu seyahatine çıktı. Croisset'ye dönüşünden üç ay sonra, 1851 Eylülü'nde *Madam Bovary*'yi yazmaya başladı. Kitabı 1856 baharında bitirecekti. Flaubert'in bu dönemdeki mektuplaşmaları, özellikle de uzatmalı sevgilisi Louise Colet ile olanlar hayli ilginçtir ve rahatlıkla Flaubert'in eserleri arasında sayılabilir. Colet ile aralarındaki fırtınalı ilişki, aralıklarla 1846'dan 1854'e kadar sürdü. Flaubert'e 1857'de *Madam Bovary*'nin "gayri ahlâkiliği" suçlamasıyla dava açıldı. Dava toplumda büyük yankı uyandırdı ve romanın geniş kitlelerce tanınmasını sağladı. Flaubert dava sonunda hakkındaki suçlamalardan aklandı. 1857'nin sonlarına doğru, başlardaki adı "Kartaca" olan *Salambo*'yu yazmaya koyuldu. Son taslağını 1864-1869 yılları arasında yazdığı *Duygusal Eğitim*'le beraber "modern", "burjuva" konularına geri döndü. Yeni "gerçekçi" ekolün öncüsü olarak kabul edilmeye başlanan Flaubert, Croisset'de ve Paris'te dönemin pek çok önemli edebiyatçısıyla bir araya geliyordu. Bunların başlıcaları Théophile Gautier, Goncourt Kardeşler, George Sand, Turgenyev, Émile Zola ve Guy de Maupassant'dı. Bitiremeyeceği son projesi *Bouvard ve Pécuchet*'yi yazmaya 1874'te başladı. Para sıkıntısı yüzünden, projeye iki sene ara verip 1877'de yayımlanacak olan *Üç Hikâye*'yi kaleme aldı. Flaubert, 8 Mayıs 1880 günü, beyin kanaması sonucu, Croisset'de öldü. Cenazesi Émile Zola, Alphonse Daudet, Guy de Maupassant gibi yazarların katıldığı törenle Rouen Mezarlığı'na defnedildi.

İÇİNDEKİLER

KİTABA DAİR GÖRSELLER *7*

KRONOLOJİ *15*

ÖNSÖZ 1
FLAUBERT VE GÖRSELLİK / Aimee Israel-Pelletier *27*

ÖNSÖZ 2
ÇAĞDAŞIMIZ FLAUBERT / Mario Vargas Llosa *47*

Üç Hikâye

Basit Bir Yürek *53*

Konuksever Aziz Julien Efsanesi *89*

Herodias *119*

SONSÖZ
BERNARDIN DE SAINT-PIERRE'E İRONİK BİR YANIT OLARAK "BASİT BİR YÜREK" /
English Showalter, Jr. *153*

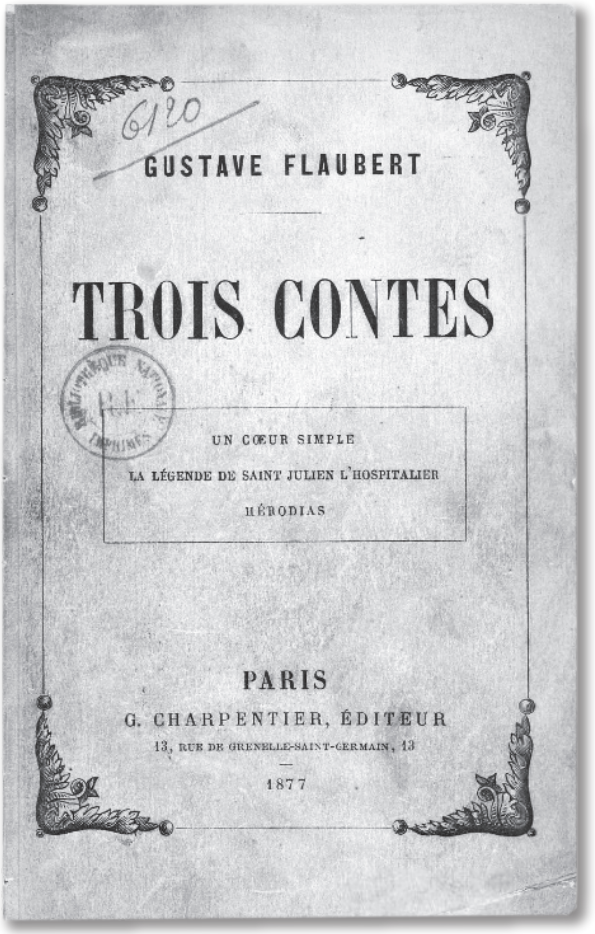

Üç Hikâye'nin 1877 yılında yapılan ilk baskısının kapağı.

Émile Adan'ın "Basit Bir Yürek" için yaptığı çizimler:

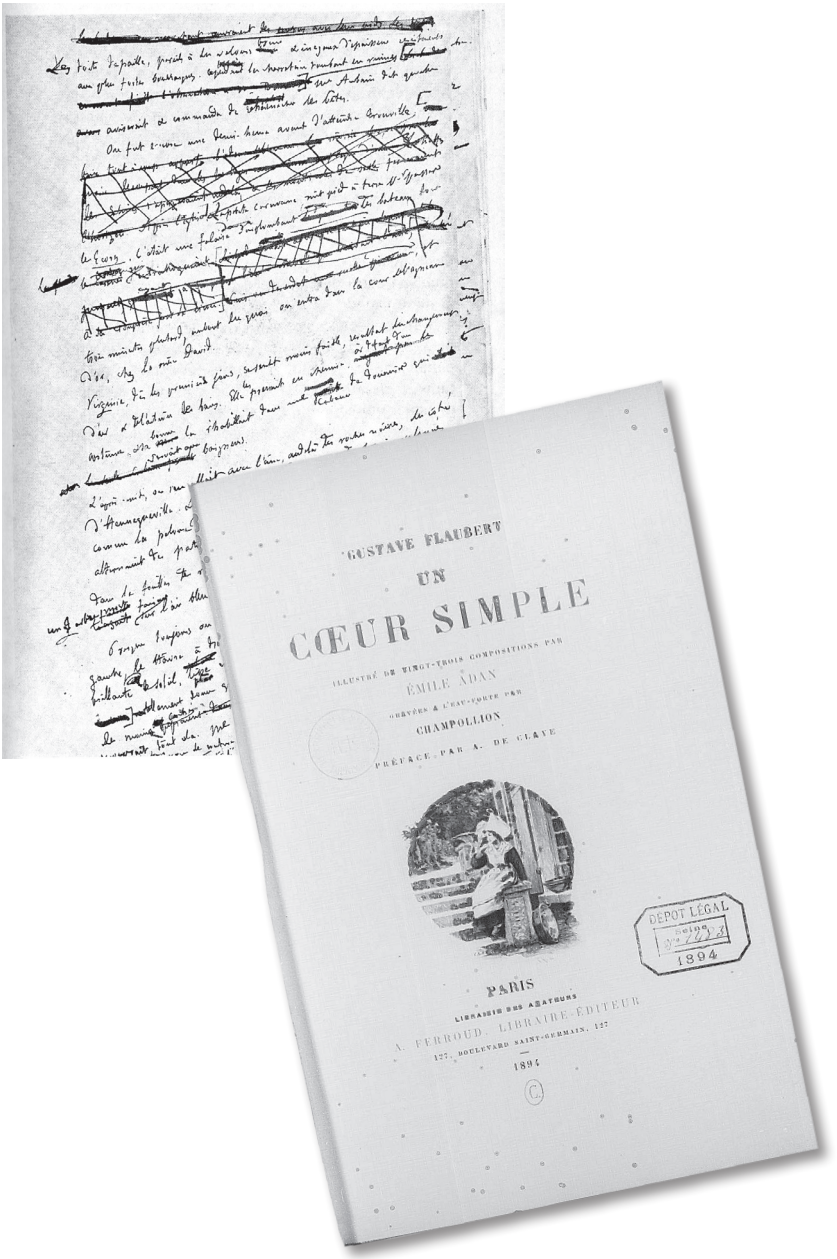

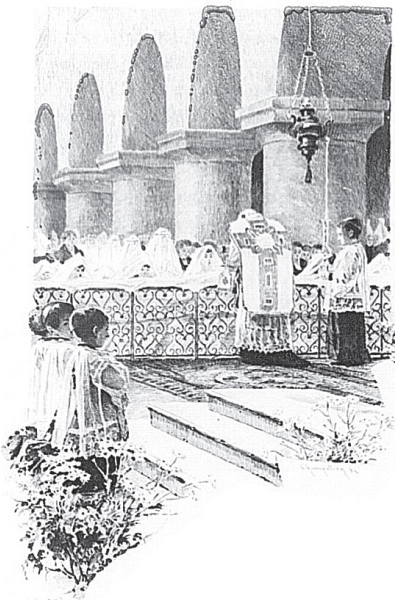

Basit Bir Yürek

I

Yarım yüzyıl boyunca, Pont-l'Évêqueli burjuvalar Madam Aubain'in hizmetçisi Félicité'ye gıpta edegeldiler.

Yılda yüz franka yemek ve temizlik yapar, dikiş diker, çamaşır yıkar, ütü yapar, ayrıca atı gemlemeyi, kümes hayvanlarını beslemeyi, tereyağı çıkarmayı bilirdi. Ve pek de sevimli bir insan sayılmayacak efendisine son derece sadıktı.

Madam Aubain'in evlendiği yoksul ve yakışıklı delikanlı, 1809'un başında ölmüş, kendisine iki küçük çocukla birlikte bir miktar borç bırakmıştı. Bunun üzerine, hepsi hepsi 8 bin frank gelir elde edebildiği Toucques ve Geffesses çiftlikleri hariç bütün gayrimenkulünü satıp Saint-Melaine'deki evini terk etti ve pazarın arkasında, ailesinden kalma, çekip çevirmesi daha ucuza gelen bir diğer eve yerleşti.

Arduvaz çatılı bu ev bir pasajla nehre inen dar bir sokağın arasındaydı. Evin içindeki seviye farklılıkları insanın takılıp durmasına sebep oluyordu. Dar bir geçit, mutfağı, Madam Aubain'in pencerenin kenarındaki hasır koltukta bütün gü-

nünü oturarak geçirdiği salondan ayırıyordu. Beyaza boyalı duvarın önünde sekiz tane maun sandalye diziliydi. Barometrenin altında duran eski piyano, piramit gibi dizilmiş bir karton ve kutu yığınının altında kalmıştı. XV. Louis tarzı sarı mermerden şöminenin iki yanında iki berjer duruyordu; ortasındaki duvar saatinin üzerinde Vesta Tapınağı'nın tasviri bulunuyordu ve bütün daire biraz küf kokuyordu, çünkü zemin bahçeden daha alçaktaydı.

İlk katta Madam'ın, duvarları solgun çiçekli kâğıtlarla kaplı kocaman odası vardı; duvarda Mösyö'nün süslü püslü kıyafetiyle bir portresi asılıydı. Bu oda küçücük bir başka odaya açılıyordu; burada döşekleri kaldırılmış iki çocuk yatağı duruyordu. Bu odadan sonra, daima kapalı duran ve üstü örtülü mobilyalarla dolu salon geliyordu. Peşinden bir koridor çalışma odasına uzanıyordu; buradaki büyük, siyah ahşap çalışma masasının üç tarafını saran kitaplığın raflarında kitaplar ve çeşitli evrak diziliydi. Güzel zamanların, yitip gitmiş bir refahın hatırası guvaş manzaraları ve Audran gravürleriyle kaplı iki duvar panosu vardı. İkinci kattaki çatı penceresi, Félicité'nin çayırlara bakan odasını aydınlatıyordu.

Sabah ayinini kaçırmamak için şafak sökerken kalkar ve akşama kadar hiç durmadan çalışırdı; sonra, akşam yemeğinin ardından bulaşıkları halledip, kapıyı sıkı sıkı kapatıp şöminedeki odunları eşeler ve elinde tespihi, şöminenin önünde uykuya dalardı. Pazarlıkta onun kadar inatçısı yoktu. Hele temizlik; onun tencerelerinin parlaklığı diğer hizmetçileri kıskandırıyordu. Tutumluydu, yemeğini ağır ağır yer, masanın üzerine dökülen ekmek kırıntılarını –özellikle kendisi için pişirilmiş, yirmi gün giden 6 kiloluk ekmeğin kırıntılarını– parmaklarıyla toplardı.

Yaz kış, iğneyle arkadan tutturduğu bir boyunluk takardı. Saçlarını örten başlığı, gri çorapları, kırmızı eteği ve gömle-

ğinin üstüne geçirdiği, hemşirelerinkine benzeyen önlüğü hiç eksik olmazdı.

Yüzü ince, sesi tizdi. Yirmi beş yaşındayken kırkında gösterirdi. Ellisini geçtikten sonra ise artık yaşsız bir hal almıştı; sükûneti ve ölçülü tavrıyla, otomatik hareket eden tahtadan bir kadın gibiydi.

II

Onun da herkes gibi, bir gönül macerası oldu.

Duvarcı olan babası inşaattan düşerek ölmüştü. Ardından annesi de öldü. Kız kardeşleri dağıldı; bir çiftçi onu yanına alıp daha küçücükken ineklerin peşinden otlaklara gönderdi. Tir tir titrediği paçavraların altında yerlere kapaklanıp su birikintilerinden su içmiş, hiç uğruna dayak yemiş ve nihayet, işlemediği bir otuz kuruşluk hırsızlık suçu yüzünden kovulmuştu. Başka bir çiftlikte işe başladı, orada kümes hayvanlarına bakarken patronlarının gözüne girdi ve arkadaşları onu kıskanmaya başladı.

Bir ağustos akşamı (o sıra on sekiz yaşındaydı), patronları onu Colleville'deki panayıra götürdüler. Köy kemancılarının patırtısından, ağaçlardaki ışıklardan, kostümlerdeki alacalardan, dantellerden, altın haçlardan ve aynı anda zıplayan bütün o insanlardan serseme döndü. Bir at arabasının tekerleğine dirseklerini dayamış, piposunu tüttüren, hali vakti yerinde görünen genç bir adam gelip, kalabalığın biraz dışında dikilen Félicité'yi dansa kaldırdı. Ona elma şarabı ve kek ısmarlayıp, bir de ipek şal hediye ettikten sonra, amacını anladığını varsayarak, evine bırakmayı teklif etti. Bir yulaf tarlasının kıyısında, kızı sertçe yere itti. Ama kız korkup çığlık atınca, uzaklaştı.

Başka bir akşam Beaumont yolu üzerinde ağır ağır giden

saman yüklü bir at arabasını geçmek istedi ve arabanın yanına geldiğinde Théodore'u tanıdı.

Théodore arabasını sakince yanaştırıp, olanları unutmasını söyledi, çünkü hepsi "içkinin marifetiydi".

Kız ne cevap vereceğini bilemedi ve kaçmak istedi.

Adam derhal, hasattan ve köyün ileri gelenlerinden bahsetmeye başladı; çünkü babası Colleville'den ayrılıp Écot çiftliğini satın almıştı; dolayısıyla komşu oluyorlardı. "Ya!" dedi kız. Théodore ana babasının kendisini baş göz etmek istediklerini söyledi, ama onun acelesi yoktu ve kendi zevkine uygun bir kadın bekliyordu. Kız başını eğdi; o zaman adam da ona evliliği düşünüp düşünmediğini sordu. Kız gülümseyerek, kendisiyle alay etmesinin hoş olmadığını söyledi. "Asla! Çok samimiyim," dedi ve kolunu kızın beline doladı; kız adama yaslanarak yürüyordu; yavaşladılar. Rüzgâr hafif hafif esiyor, yıldızlar parlıyordu; devasa saman yığını önlerinde dalgalanıyordu; ve dört at adım attıkça toz kaldırıyordu. Gayri ihtiyari sağa döndüler. Kızı bir kez daha öptü; kız karanlıkta kayboldu.

Sonraki hafta Théodore'un ısrarıyla buluşmaya başladılar.

Bahçe köşelerinde, duvarın arkasında ya da tek başına kalmış bir ağacın altında buluşuyorlardı.

Genç kızların bu gibi durumlarda neler yaptığını hayvanlardan gördüğüyle öğrenmişti, ama aklı ve haysiyet duygusu hataya düşmesini engelliyordu. Bu direniş, Théodore'un aşkını azdırıyordu, o denli ki, dindirebilmek için (belki de safça) adam evlenme teklif etti. İlk başta onu inandıramadı ve büyük yeminler etti.

Kısa bir süre sonra can sıkıcı bir durumu itiraf etti: ana babası önceki yıl onun yerine askere gidecek bir adam tutmuşlardı, fakat şimdi bizzat askere çağrılması an meselesiydi; askerlik onu korkutuyordu. Bu korkaklık Félicité'ye göre bir şefkat göstergesiydi; kendi hisleri ikiye katlandı. Gecele-

ri ona kaçıyordu ve buluştuklarında Théodore endişeleri ve yalvarmalarıyla ona işkence ediyordu.

Nihayet valiliğe gidip bilgi alacağını ve bir sonraki pazar saat on birle gece yarısı arasında geri döneceğini söyledi.

Vakit geldiğinde genç kız aşkına koştu.

Théodore yerine bir arkadaşını göndermişti.

Arkadaşı onu bir daha göremeyeceğini söyledi; askere alınmaktan kurtulmak için yaşlı ve çok zengin bir kadınla, Toucqueslu Madam Lehoussais ile evlenmişti.

Bu büyük bir şok oldu. Kendisini yerlere attı, haykırdı, Tanrı'ya yakardı ve gün doğana kadar perişan bir halde dolanıp durdu. Sonra çiftliğe dönüp ayrılmak istediğini söyledi ve ayın sonuna doğru hesabını kapatarak, ufak tefek eşyasını bir çıkına doldurup Pont-l'Évêque'in yolunu tuttu. Hanın önünde dul şapkalı bir kadınla karşılaştı; ona sorular sorup bir aşçı aradığını öğrendi. Genç kız fazla bir şey bilmiyordu, ama o kadar hevesli ve gözü tok görünüyordu ki Madam Aubain sonunda "Peki, sizi kabul ediyorum!" demek zorunda kaldı.

Félicité on beş dakika sonra Madam'ın evine yerleşmişti bile.

İlk başta "evin havasının" ve "Mösyö"nün evin her yanına sinmiş hatırasının sebep olduğu bir tür sarsıntı yaşadı. Paul ve Virginie, biri yedi, diğeri ancak dört yaşında olan iki çocuk değerli bir madenden yapılmış gibi görünüyorlardı. Onları bir at gibi sırtına bindiriyordu; Madam Aubain ikide bir onları öpmesini yasakladığında kalbi kırılmıştı. Yine de kendini mutlu hissediyordu. Yeni evinin dinginliği üzüntüsünü dağıtmıştı.

Her perşembe, kâğıt oynamaya gelen birileri vardı; Félicité iskambil kâğıtlarını ve ayak tandırlarını önceden hazırlardı. Tam sekizde gelirler ve saat on bir olmadan önce de giderlerdi. Her pazartesi sabahı, ağaçlıklı yolda yaşayan es-

kici yere dizdiği hurdalarını sergilerdi. Sonra şehri, at kişnemelerinin, kuzu melemelerinin, domuz hırıltılarının, at arabalarının kuru gürültüsüne karıştığı bir uğultu doldururdu. Öğleye doğru, çarşının en civcivli saatinde, eşikte uzun boylu bir köylü belirirdi; kasketini arkaya itmiş, çengel burunlu, Geffesseslu çiftçi Robelin'di bu. Bir zaman sonra, gri ceketi ve mahmuzlu çizmeleriyle kısa, şişman, Toucqueslu küçük çiftçi Liébard da gelirdi.

Her ikisi de mülk sahiplerine tavuk ya da peynir getiriyordu. Félicité üç kâğıtlarını her defasında ortaya çıkarır, onlar da kıza saygı duyarak oradan ayrılırlardı.

Madam Aubain'in dayısı, sefahat düşkünlüğünden varını yoğunu yitirmiş ve hayatını elinde kalan son arazisi Falaise'de sürdüren Gremanville Markisi, ara ara ziyarete gelirdi. Daima öğle yemeği saatinde gelirdi; peşine taktığı çirkin kaniş patileriyle mobilyaları kirletirdi. Her "Rahmetli babam," deyişinde şapkasını çıkartacak kadar nazik bir beyefendi olmaya gayret etse de, alışkanlıktan dolayı kadehleri birbiri ardına devirip edepsiz hikâyeler anlatırdı. Félicité onu kibarca dışarıya iterdi "Yeteri kadar içtiniz Mösyö Gremanville. Görüşmek dileğiyle!" Ve kapıyı kapatırdı.

Emekli dava vekili Mösyö Bourais için ise kapıyı memnuniyetle açardı. Kel kafası ve beyaz kravatı, gömleğinin süslü yakası, kahverengi uzun redingotu, enfiyeyi burnuna götürüşü, bütün kişiliği, onda, olağanüstü adamlarla karşılaştığımızda hissettiğimiz türde bir hayranlık yaratıyordu.

Madam'ın mülkünü idare ettiği için saatler boyu "Mösyö"nün çalışma odasında kapalı kalırlardı; Bourais, şerefine düşkün, yüksek yargıçlara müthiş saygı duyan ve Latinceye meraklı bir adamdı.

Çocukların eğitimini eğlenceli bir hale getirmek için onlara bir resimli atlas hediye etmişti. Tüylü başlıklar takan yamyamlar, bir kızı havaya kaldıran bir goril, çöldeki Be-

deviler, su fışkırtan balina resimleri gibi türlü resimle doluydu.

Paul, bu resimlerle ilgili Félicité'ye açıklamalar yaptı. Bu da onun bütün edebi eğitimi oldu.

Çocukların eğitiminden ise, belediyede çalışan, hattatlığıyla meşhur ve çakısını çizmelerine sürterek bileyen zavallı bir şeytan, Guyot sorumluydu.

Hava açık olduğunda erkenden Geffesses çiftliğine gidilirdi.

Meyilli bir bahçenin ortasındaki ev; ve uzakta deniz, gri bir leke halinde görünüyordu.

Félicité sepetinden soğuk et dilimleri çıkartırdı ve mandıranın yanındaki bölmede oturup yerlerdi. Şimdi tamamen yok olmuş bir yazlık evden kalan son yerdi. Yırtık pırtık duvar kâğıdı rüzgâr estikçe titreşirdi. Hatıralara dalan Madam Aubain başını önüne eğer, çocuklar konuşmaya cesaret edemezlerdi. "Oynasanız ya!" deyince kalkıp giderlerdi.

Paul ahıra tırmanır, kuş yakalar, gölde taş sektirir ya da elindeki sopayla ağaçların gövdelerine vurarak davul sesi çıkarırdı. Virginie tavşanlara yem verir, işlemeli pantolonundan fırlayan bacaklarını hızlı hızlı hareket ettirerek peygamber çiçeği peşinde koştururdu.

Bir sonbahar akşamı oradan dönerken çayırlardan geçiyorlardı.

Yeniay gökyüzünü kısmen aydınlatıyordu ve sis tabakası bir örtü gibi Toucques'un etrafını kaplamıştı. Çayıra yayılmış öküzler bu dört kişinin geçişini seyrediyorlardı. Biraz ileride, birkaçı ayağa kalktı; onların etrafını sardılar. "Korkmayın!" dedi Félicité ve elini en yakındakinin sırtına koyup kulağına tatlı tatlı bir şeyler mırıldandı; bunun üzerine öküz uzaklaştı, diğerleri de onun peşinden gitti. Ama biraz daha ilerlediklerinde korkunç bir ses duydular. Bu, sisin sakladığı bir boğaydı. İki kadına yaklaştı. Madam Aubain koşmaya yeltendi. "Hayır, hayır! Yavaş!" Bir taraftan da adımlarını

sıklaştırıyorlardı ve peşlerinde, yaklaşmakta olan bir nefes duyuyorlardı. Toynakları çimleri çekiç gibi dövüyor, dört nala koşuyordu işte. Félicité arkasını döndü ve iki eliyle yerden aldığı toprak parçalarını hayvanın gözlerine attı. Hayvan başını eğip boynuzlarını sallayarak korkunç bir biçimde böğürdü. İki çocuğuyla çayırın ucuna gelen Madam Aubain telaş içerisinde hendeği aşmanın yolunu arıyordu. Félicité boğanın önünde geri çekilmeye devam ediyor; gözüne toprak fırlatıyor ve bir yandan da "Çabuk olun!" diye bağırıyordu. Madam Aubain hendeğe indi, önce Virginie'yi, sonra Paul'ü itti. Defalarca tökezlemesine karşın, sonunda o anlık cesaretin verdiği güçle karşı tarafa tırmanmayı başardı. Boğa Félicité'yi bir çite sıkıştırmıştı; salyası suratına fışkırıyordu; bir saniyede karnını deşip bağırsaklarını dökebilirdi. Çitin iki çubuğunun arasından tam zamanında kayıp geçti ve koca hayvan şaşkın bir biçimde kalakaldı.

Epey uzun yıllar boyunca, Pont-l'Évêque'te bu olaydan bahsedildi. Félicité bundan kendisine hiçbir övünç payı çıkarmadı; kahramanca bir şey yaptığının dahi farkında değildi.

Fakat bu mevzu Virginie üzerinde ayrı bir etki yaratmıştı; yaşadığı dehşetin ardından bir sinirsel hastalık ortaya çıktı; doktor Mösyö Poupart, Trouville'de denize girmesini tavsiye etti.

O sıralarda orayı pek bilmiyorlardı. Madam Aubain bilgi aldı, Bourais ile konuştu ve uzun bir yolculuğa gider gibi hazırlıklar yaptı.

Eşyalarını bir önceki günden Liébard'ın arabasıyla gönderdi. Ertesi gün Liébard iki atla geri döndü; birinin üzerinde kadife arkalıklı kadın eğeri vardı; diğerinin sağrısında, üzerine oturulacak şekilde katlanmış bir şal vardı. Madam Aubain ikincisine, adamın arkasına oturdu. Félicité, Virginie'yle ilgileniyordu; Paul ise Mösyö Lechaptois'nın, çok iyi bakmak koşuluyla ödünç aldıkları eşeğine binmişti.